

LIETUVOS BANKAS

Kredito unijų ir Lietuvos centrinės kredito unijos veiklos apžvalga

2014 m. I ketvirtis

ISSN 2335-819X (ONLINE)

Leidžiama perspausdinti švietimo ir nekomerciniais tikslais, jei nurodomas šaltinis.
© Lietuvos bankas, 2014

Gedimino pr. 6, LT-01103 Vilnius
Tel. (8 5) 268 0029, faksas (8 5) 268 0038

www.lb.lt
info@lb.lt

Kredito unijos. 2014 m. balandžio 1 d. Lietuvoje veikė 75 kredito unijos, jos vienijo daugiau kaip 144,4 tūkst. narių. Lietuvos centrinės kredito unijos (LCKU) narės buvo 62 kredito unijos, 12 unijų LCKU nepriklausė.

Lietuvos banko valdybai 2014 m. sausio 17 d. visam laikui atšaukus kredito unijos „Vilniaus taupomoji kasa“ veiklos licenciją, ataskaitinį ketvirtį kredito unijų narių skaičius sumažėjo iki buvusio 2013 m. balandžio 1 d. Lietuvos banko valdyba 2014 m. balandžio 30 d. visam laikui atšaukė licenciją kredito unijai „Naftininkų investicijos“, todėl kredito unijų narių dar sumažėjo.

2014 m. pirmąjį ketvirtį vykusių visuotinių narių susirinkimų sprendimais visos 2013 m. pelningai dirbusios kredito unijos (49) uždirbtu pelnu sustiprino kapitalo bazę, o dalis iš 26 nuostolingai dirbusių dengė nuostolius sukauptu rezerviniu ar atsargos kapitalu. **Pažymėtina, kad kai kuriose ne vienerius metus nuostolingai dirbančiose kredito unijose nepadengti nuostoliai tapo šioms kredito unijoms reikšmingos apimties, tačiau nė vienos jų pajininkai nepriėmė sprendimo dengti nuostolius papildomais pajiniais įnašais.**

2014 m. pirmąjį ketvirtį sumažėjęs 8 proc., o palyginti su 2013 m. balandžio 1 d. duomenimis, – 2,8 proc., kredito unijų turtas 2014 m. balandžio 1 d. nesiekė 2 mlrd. Lt ir sudarė 2,5 proc. veikiančių bankų sistemos turto (prieš metus – 2,6 %).

Kredito unijų sistemos kai kurių veiklos rodiklių dinamika

Eil. Nr.	Rodiklio pavadinimas	Suma 2013-04-01, mln. Lt	Suma 2014-01-01, mln. Lt	Suma 2014-04-01, mln. Lt	Pasikeitimas 2014 m. I ketv., proc.	Pasikeitimas per metus, proc.
1.	Turtas (aktyvai)	2 029,6	2 144,2	1 972,1	-8,0	-2,8
2.	Lėšos bankuose	48,6	30,4	23,2	-23,8	-52,4
3.	Lėšos LCKU	339,9	292,2	290,0	-0,8	-14,7
4.	Vyriausybės vertybiniai popieriai (VVP)	456,5	646,1	677,7	4,9	48,5
5.	Suteiktos paskolos	1 050,4	1 027,6	876,4	-14,7	-16,6
6.	Specialieji atidėjiniai paskoloms	32,1	63,0	33,7	-46,5	5,0
7.	Specialiųjų atidėjinių paskoloms ir paskolų santykis (%)	3,0	5,8	3,7	–	–
8.	Įsiskolinimai LCKU	54,3	62,6	64,8	3,8	19,3
9.	Indėliai	1 767,8	1 868,1	1 717,5	-8,1	-2,8
9.1.	Kredito unijų narių ir asocijuotųjų narių	1 756,8	1 855,8	1 707,7	-8,0	-2,8
10.	Pajinis kapitalas	208,0	208,7	173,3	-17,0	-16,7
11.	Einamųjų metų pelnas (nuostolis)	-11,8	-39,4	-0,1	–	–

Kredito unijų turto struktūra ataskaitinį ketvirtį, kaip ir per metus, kito nedaug. Kredito unijos toliau didino investicijas į VVP. Ataskaitinį ketvirtį šios investicijos padidėjo iki 677,7 mln. Lt ir 2014 m. balandžio 1 d. sudarė 34,4 proc. kredito unijų turto. Kaip ir anksčiau, didžiąją jų dalį (61 %) sudarė Lietuvos Respublikos VVP portfelis. Investicijos į Europos Sąjungos valstybių narių ir Europos ekonominės erdvės valstybių VVP (263,5 mln. Lt) sudarė 39 proc. VVP portfelio. Kredito unijoms didinant investicijas į VVP, lėšos, laikomos bankuose ir LCKU, mažėjo ir ataskaitinio ketvirčio pabaigoje sudarė 15,9 proc. viso kredito unijų turto. Pažymėtina, kad investavimas į VVP neturėtų tapti pagrindine kredito unijų veikla, nes ilgo termino skolos vertybiniai popieriai (jų kredito unijos yra įsigijusios daugiausia) labai jautrūs palūkanų normų pokyčiams. Didelis turimo portfelio jautrumas palūkanų normos pokyčiams galėtų lemti nemažus nuostolius, jei unijoms reikėtų realizuoti vertybinius popierius, rinkoje išaugus palūkanų normoms.

Ataskaitinę datą grynieji pinigai kredito unijų kasose (14,7 mln. Lt) sudarė nedidelę turto dalį (0,7 %), tačiau išanalizavus atskirų kredito unijų pateiktas ataskaitas matyti, kad kai kurių iš jų grynujų pinigų dalis turte gerokai didesnė negu vidutinė visos sistemos dalis (devyniolikos – nuo 1 iki 3 proc., trijų – nuo 6 iki 7 proc., o vienos – daugiau nei 15 proc.). Pažymėtina, kad dideli grynujų pinigų likučiai kredito unijų kasose neigiamai veikia kredito unijų pelningumą ir kelia grėsmę tiek pinigų saugumui, tiek kredito unijų veiklos saugumui ir patikimumui. Be to, pastaruoju metu atlikti tiksliniai inspektavimai parodė, kad ne visos kredito unijos grynuosius pinigus tvarko atsakingai. Dėl grynujų pinigų trūkumo kelių kredito unijų kasose pradėti ikiteisminiai tyrimai.

Reikšmingiausią kredito unijų turto dalį (44,4 %) sudarė nariams suteiktos paskolos. Paskolų portfelis 2014 m. pirmąjį ketvirtį sumažėjo 14,7 proc. ir 2014 m. balandžio 1 d. siekė 876,4 mln. Lt. Paskolų portfelio mažėjimas sietinas su kredito unijos „Vilniaus taupomoji kasa“ veiklos nutraukimu ir su paskoloms suformuotais specialiais atidėjimais.

Minėti veiksniai ir sugriežtinto kapitalo pakankamumo normatyvo taikymas turėjo įtakos ir paskolų, suteiktų juridiniams asmenims, mažėjimui. Šios paskolos 2014 m. pirmąjį ketvirtį sumažėjo 90 mln. Lt ir 2014 m. balandžio 1 d. sudarė 207,8 mln. Lt (jų dalis paskolų portfelyje per metus sumažėjo nuo 30 iki 24 %). Reikšminga paskolų verslui dalis ir toliau tenka Vilniaus regione veikiančioms kredito unijoms.

Pasitraukus iš kredito unijų rinkos bankrutuojančiai kredito unijai „Vilniaus taupomoji kasa“, ataskaitinį ketvirtį specialiųjų atidėjimų paskoloms ir paskolų santykis sumažėjo ir 2014 m. balandžio 1 d. sudarė 3,7 proc., tačiau neveikusių paskolų dalis paskolų portfelyje toliau augo (padidėjo nuo 22,2 iki 27,1 %). Tikėtina, kad šio rodiklio padidėjimas susijęs su paskolų portfelių kokybės vertinimu pagal 2014 m. sausio mėn. įsigaliojusią Kredito unijų paskolų vertinimo taisyklių reikalavimus. Tačiau atlikti inspektavimai rodo, kad ne visos kredito unijos konservatyviai vertina paskolų portfelius ir sudaro reikiamus specialiuosius atidėjimus, taigi iš tikrųjų paskolų portfelio kokybė gali būti blogesnė. 2014 m. gegužės mėn. įsigalioję Kredito unijų vidaus kontrolės ir rizikos vertinimo (valdymo) nuostatai, kuriuose nustatytos išsamesnės, kredito unijų veiklos specifikai pritaikytos rizikos valdymo procedūros ir reikalavimai, turėtų padėti kredito unijoms identifikuoti ne tik kredito, bet ir kitas jų veiklai būdingas rizikas ir efektyviau jas valdyti.

Ataskaitinį ketvirtį kredito unijos mažino indėlių palūkanų normas. Pateiktų ataskaitų duomenimis, kredito unijose vyravo 1,5–2 proc. palūkanų normos už priimamus populiariausius indėlius, t. y. 12 mėn. trukmės indėlius nacionaline valiuta (metų pradžioje buvo mokama 1,5–2,5 %). Mažinamos indėlių palūkanų normos ir didžiausios kredito unijos pasitraukimas iš rinkos turėjo reikšmės indėlių sumažėjimui kredito unijose. Pateiktų ataskaitų duomenimis, 2014 m. pirmąjį ketvirtį indėlių portfelis sumažėjo 8,1 proc. ir ataskaitinę datą sudarė 1,7 mlrd. Lt. Fizinį asmenų indėliai sudarė didžiausią indėlių dalį (97 %).

Kredito unijų pajinis kapitalas ataskaitinį ketvirtį sumažėjo 17 proc. ir, 2014 m. balandžio 1 d. duomenimis, sudarė 173,3 mln. Lt. Pajinio kapitalo pokyčius lėmė mažėjantis kredito unijų narių skaičius, bet daugiausia pajinis kapitalas sumažėjo dėl paskolų portfelio susitraukimo. Tai patvirtina teiginį, kad sukauptas iš pajinių įnašų teikiant paskolas pajinis kapitalas yra nestabilus.

2014 m. pirmąjį ketvirtį 34 kredito unijos uždirbo 7,9 mln. Lt pelno, tačiau 41 kredito unija dirbo nuostolingai ir patyrė 8 mln. Lt nuostolių. Jie ir lėmė nuostolingą kredito unijų sistemos veiklą – iš viso patirta 0,1 mln. Lt nuostolių (2013 m. tą patį laikotarpį patirti nuostoliai sudarė 11,8 mln. Lt). Didžiausią nuostolį (3,2 mln. Lt) dėl paskolų vertės sumažėjimo patyrė Panevėžio kredito unija. Paskolų vertės sumažėjimas buvo pagrindinė daugumos kredito unijų nuostolingos veiklos priežastis, tačiau kai kurių kredito unijų išlaidų santykinai nemažą dalį sudarė išlaidos trečiosioms šalims už jų teikiamas paslaugas (konsultavimo, finansinio tarpininkavimo, teisines, reklamą ir kt.). Išanalizavus kredito unijų finansines ataskaitas ir jų pateiktą informaciją apie perkamas paslaugas, matyti, kad daugeliu atvejų perkamų paslaugų efektyvumas abejotinas, o su jų pirkimu susijusios išlaidos ekonomiškai nepagrįstos. Tokios ekonominės naudos neduodančios išlaidos blogina kredito unijų veiklos rezultatus ir silpnina jų kapitalą.

Pateiktų 2014 m. balandžio 1 d. ataskaitų duomenimis, kredito unijų sistemos likvidumo rodiklis – 67,84 proc. Visos kredito unijos turėjo pakankamą likvidžiojo turto atsargą grynajam netenkamam pinigų srautui padengti (aukštos kokybės likvidusis turtas sudarė 458,4 mln. Lt, o grynasis netenkamų pinigų srautas – 13,8 mln. Lt). Kredito unijų kapitalo pakankamumo rodiklis sudarė 21,14 proc. Nors kredito unijos ir toliau pertvarko savo veiklą taip, kad būtų vykdomi sugriežtinti veiklos riziką ribojantys normatyvai, tačiau penkioms kredito unijoms to padaryti nepavyko – ataskaitinę datą dviejų kredito unijų kapitalo pakankamumo rodikliai buvo mažesni už reikalaujamus, o keturios kredito unijos nevykdė didžiausios paskolos sumos vienam skolininkui normatyvo (kredito unija „Naftininkų investicijos“, kuriai atšaukta licencija, nevykdė abiejų minėtų veiklos riziką ribojančių normatyvų, o 2014 m. balandžio 30 d. – visų, išskyrus likvidumo, veiklos riziką ribojančių normatyvų). Viena kredito unija 2014 m. balandžio mėn. pateikė Lietuvos bankui informaciją, kad ėmėsi priemonių ir užtikrino didžiausios paskolos sumos vienam skolinin-

kui normatyvo vykdymą, kitoms nustatyti terminai, iki kurių jos privalo užtikrinti šio normatyvo vykdymą. Kredito unijoms, neužtikrinsioms veiklos riziką ribojančių normatyvų vykdymo, gali būti taikomos Kredito unijų įstatyme nustatytos poveikio priemonės. Pažymėtina, kad Lietuvos banko interneto svetainėje viešai skelbiama informacija apie kiekvienos kredito unijos metų ir kiekvieno ketvirčio pagrindinius veiklos rodiklius ir veiklos riziką ribojančių normatyvų vykdymą. Be to, kredito unijos, vadovaudamosi Lietuvos banko valdybos nutarimu, savo ar asociacijų, kurioms jos priklauso, svetainėse paskelbė revizijos komisijų (revizorių) ar audito įmonių patikrintus 2013 m. finansinių ataskaitų rinkinius ir revizijos komisijų (revizorių) ar auditorių išvadas.

Atsižvelgiant į kredito unijų sektoriuje vykstančius pokyčius ir siekiant pagerinti kredito unijų reguliuojamąją ir priežiūrinę aplinką Lietuvos banke sudaryta darbo grupė parengė ir pateikė viešai diskusijai dokumentą, kuriame aptariamos išryškėjusios kredito unijų sektoriaus problemos ir teikiami siūlymai dėl kredito unijų sektoriaus stiprinimo tiek atskirų kredito unijų, tiek sisteminiu lygiu, siekiant rasti geriausią sprendimą. Tikimasi kartu su finansų rinkos dalyviais rasti priemonių, kurios padėtų sukurti tinkamą kooperacijos pagrindais veikiančių kredito unijų sistemą.

Šiuo metu Lietuvos Respublikos Seime svarstomos Kredito unijų įstatymo pataisos, kurias priėmus būtų ne tik sustiprinta kapitalo bazė ir pagerintas prisiimamos rizikos valdymas, bet ir supaprastėtų kredito unijų licencijavimo procedūra, sumažėtų reikalavimai informacijos atskleidimui, o kartu ir kredito unijoms tenkanti administracinė našta. Be to, priėmus įstatymo pataisas, kredito unijoms atsirastų galimybė gauti daugiau pajamų kai kurias finansines paslaugas, tokias kaip pinigų pervedimo, valiutos keitimo grynaisiais pinigais, teikiant ne tik savo nariams.

Lietuvos centrinė kredito unija. 2014 m. balandžio 1 d. LCKU vienijo 62 kredito unijas.

LCKU turtas, 2014 m. pirmąjį ketvirtį padidėjęs 8 mln. Lt, 2014 m. balandžio 1 d. sudarė 374,6 mln. Lt. Pagrindinė turto augimo priežastis – 2,7 proc. (iki 282,5 mln. Lt) padidėję kredito unijų indėliai, jie ir toliau buvo pagrindinis LCKU turto finansavimo šaltinis (jais finansuojama 75 % LCKU turto). Didžiausią LCKU turto dalį (69 %) sudarė investicijos į Lietuvos Respublikos VVP (kitų šalių VVP neturi), 2014 m. balandžio 1 d. duomenimis, siekusios 259,8 mln. Lt. Nors LCKU lėšos bankuose nuo metų pradžios padidėjo 35,5 proc. (iki 2,8 mln. Lt), tačiau ir toliau sudarė nereikšmingą turto dalį.

LCKU paskolų portfelis padidėjo 5,9 proc. ir 2014 m. balandžio 1 d. siekė beveik 72 mln. Lt. Paskolos, suteiktos kredito unijoms LCKU, sudarė 64,5 mln. Lt (kredito unijoms suteiktos subordinuotosios paskolos sudarė beveik 45 % LCKU paskolų portfelio). LCKU toliau teikė paskolas ir kredito unijų nariams – ataskaitinę datą jiems suteikta 7,2 mln. Lt (11 % paskolų portfelio). Tai su kredito unijomis sindikuotos paskolos, kurioms gauti reikalingos pajinės įmokos įmokamos atitinkamai kredito unijai, taip sustiprinant jos kapitalo bazę. Pažymėtina, kad LCKU valdybos patvirtinta tvarka LCKU atlieka antrinį kredito unijų skolininkų, pateikusių paraiškas kredito unijoms (LCKU narėms) paskoloms, didesnėms negu 300 tūkst. Lt, gauti, būklės vertinimą. Kaip rodo LCKU pateikta informacija, 2014 m. pirmąjį ketvirtį buvo vertinta 35 skolininkų būklė, iš jų dėl kredito unijai tenkančios didelės rizikos nepritarta suteikti paskolą 1 juridiniam asmeniui.

Pateiktų ataskaitų duomenimis, 2014 m. balandžio 1 d. paskolų portfelio kokybė buvo gera: nebuvo suformuota specialųjų atidėjinių paskoloms, nebuvo ir paskolų, kurių periodiniai mokėjimai uždelsti ilgiau negu 60 dienų. Pagal LCKU kartu su 57 kredito unijomis pasirašytą sutartį su Verslumo skatinimo fondo valdytoju (INVEGA) dėl 50 mln. Lt vertės mikrokreditavimo projekto valdymo, iš Verslumo skatinimo fondo kredito unijoms suteikta 37,1 mln. Lt paskolų smulkiajam verslui finansuoti.

LCKU likvidumo palaikymo rezervas (formuojamas LCKU narių įmokomis) 2014 m. pirmąjį ketvirtį padidėjo 0,6 mln. Lt – iki 17,2 mln. Lt. Stabilizacijos fondas, skyrus paramą vienai kredito unijai, minėtu laikotarpiu sumažėjo iki 3,5 mln. Lt. Pažymėtina, kad, **turėdama tokio dydžio fondą, LCKU gali suteikti tam tikrą pagalbą tik pavienėms kredito unijoms, tačiau spręsti didesnių kredito unijų mokumo problemų nėra pajėgi.** LCKU, siekdama užtikrinti įstatyme jai numatytos funkcijos – palaikyti savo narių mokumą – vykdymą, turėtų ieškoti priemonių ir būdų stabilizacijos fondui sustiprinti.

LCKU pajinis kapitalas, grąžinus Lietuvos Respublikos Vyriausybei 0,6 mln. Lt jos įsigyto pajinio įnašo, ataskaitinį ketvirtį sumažėjo 1,8 proc. ir 2014 m. balandžio 1 d. sudarė 31,7 mln. Lt.

LCKU 2014 m. pirmojo ketvirčio veiklos rezultatas – 244 tūkst. Lt pelno, jam didžiausią įtaką turėjo palūkanų pajamos, gautos už investicijas į VVP (2013 m. tą patį laikotarpį gautas pelnas sudarė 598 tūkst. Lt).

LCKU likvidumo normatyvas ir toliau buvo vykdomas su nemaža atsarga.